

CORESPONDENȚĂ SIMION BĂRNUȚIU — ÎN ARHIVA MUREȘENILOR DIN BRAȘOV

În Arhiva Mureșenilor, se mai păstrează șase scrisori trimise de Simion Bărnățiu lui Iacob Mureșianu, redactorul publicațiilor românești din Brașov: „Gazeta Transilvaniei“ și „Foaie pentru minte, inimă și literatură“, în intervalul 8 aprilie 1854 — primăvara anului 1856, din care: una de la Pavia, patru de la Viena și una de la Iași¹.

Scrisorile, având caracter privat, cuprind foarte multe date interesante, pe care, îndeobște istoria oficială nu le înregistrează; din ele putem extrage atât informații prețioase despre epocă, oameni și evenimente, cât și trăsăturile „omului“ Bărnățiu: modestie, onoare, iubire de patrie, concepții a căror actualitate este frapantă.

Lăsând specialiștilor întreaga libertate în descifrarea sensurilor acestor epistole, vom analiza în cele ce urmează doar acele aspecte mai apropiate de preocupările noastre.

Una din chestiunile cele mai importante la care Bărnățiu se asociază este **Reuniunea Femeilor Române**², prima societate de acest gen din Transilvania, înființată în anul 1850 la Brașov, al cărei scop principal consta în creșterea și educarea fetițelor ai căror părinți muriseră în timpul revoluției.

Bărnățiu anunță trimiterea unor articole cu caracter istoric și școlar, care urmau să fie publicate în broșurile Reuniunii³.

Deși se afla departe de patrie, Bărnățiu rămâne un atent observator și comentator al vieții politice din Principate, urmărind cu asiduitate atitudinea presei internaționale față de acțiunile premergătoare unirii. Bărnățiu își manifestă cu putere sentimentele anti ruse, în nuanțe pătrunse uneori de o fină ironie, combătându-i pe cei care susțineau că românii nu ar fi apti pentru a forma o națiune.

¹ Simion Bărnățiu este considerat de literatura de specialitate un statornic colaborator al foilor brașovene și mai mult decât atât un autor al unor articole cu caracter enciclopedic. Numai în paginile „Foi pentru minte, inimă și literatură“ sunt semnalate 12 articole semnate de el, dedicate lui sau cuprinzând referiri la personalitatea acestui „mentor al națiunii române“. În arhiva menționată există două manuscrise cu caractere chirilice, pe teme filologice și școlare. G.M. Marica. **Foaie pentru minte, inimă și literatură**, București, 1969, p. 68.

² **CVMIDAVA**, XV—XIX, 1990—1994, p. 181—176, M. Radu.

³ **Compuțu Publicu alu Fondului „Reuniunei femeilor române“ spre ajutorul creșterii fetițelor orfane**, Brașov, 1857, p. 1—76.

Certurile românilor aflați în exil, comentate pe larg de aceeași presă internațională, determină din partea marelui gânditor un expozeu strălucitor despre ideea de patriotism. Încrezător în ideea de onoare a patriei, ca supremă calitate, Bărnăuțiu atacă în termeni neobișnuit de duri pe „...oamenii fără de inimă, fără de idei, trădători cu voie sau din măgărie“.

Modestia sa nemărginită iese la iveală atunci când îl roagă pe Iacob Mușeșianu să nu-l mai laude, dar și atunci când mâhnit de abundența unor articole politice, nu foarte de substanță, declară că: „... din politică nu știu ce să scriu“, deși pana sa demonstra din plin calitățile unui fin analist.

În corespondență se regăsesc în mod firesc și chestiuni de limbă; aflat în anul 1856 la Iași, arată că dorește să facă o comparație între limba română și dialectele din Lombardia, pe care le cunoștea foarte bine; de asemenea, trimite spre publicare o lecțiune lingvistică în care specifică faptul că a folosit termenul de Dacia, doar pentru a nu stârni confuzii, era deci conștient că folosirea acestei denumiri putea supăra urechile autorităților. Și încă un fapt semnificativ: Bărnăuțiu era convins că Iacob Mușeșianu va găsi în mod sigur la Brașov (subl. noastră) termenii cei mai potriviți pentru mai multe cuvinte din italiană; cu acest prilej autorul scrisorii apelează și la expresii din savurosul grai sălăjean: „a coase cu ciurul“.

O problemă, a cărei actualitate a fost mereu prezentă, este aceea a depistării mărturiilor create de români sau despre români, aflate în biblioteci și arhive din străinătate. Pus în fața unei asemenea situații, Bărnăuțiu insistă pentru deplasarea unei comisii la locul cu pricina, pentru a copia respectivele documente și a le publica.

Situându-se pe poziția specialistului și nu pe aceea a beneficiarului unei glorii facile și ieftine, Bărnăuțiu repetă rugămintea ca redacția să nu dea știrea publicității decât după ce va fi verificată. Inițiativa marelui cărturar stă la baza completării tezaurului istoriei și culturii naționale cu noi valori.

Iată cum, o corespondență, purtând amprenta unei mari personalități aduce la lumină o multitudine de aspecte, care și-au păstrat actualitatea mai bine de un secol și jumătate.

MĂRIUCA RADU

Pavia 8 Apr[ilie] 1854

Frate!

În cartea dein 24 Martiu ți-am promis ceva pentru foaia după care voiu face esamenenele, dar acum văd că până după al patrulea examen nu voiu putea redige cele ce vreau să-ți trimitu, că afară de studiale anului 4 am de a face și elaborate pentru examen în scrisu, și aș vrea să mă mântuiesc în doe luni, pentru taxe mi-a promis ușurință fratele Laurianu; în zilele trecute mi-a scris D. Aron și Maiorescul că au lipsă de procuror frații noștri dein Satulung și ar vrea ca să accept eu, o Hodosiu, o Papiu postu acesta, le-am respunsu că nu-l potu accepta pentru că paragraful cel dintâi a regulamentului despre Advocați ca să fie Doctor aspirantele și să fi fost în practică cel puțin trei ani după ce au doctorizatu, în gazetele câte le-am lesu aici n-am dat de vreo ordinațiune mai liberală în punctul acesta, poate că ar mai fi dispensă pentru Ardeal, ma pe speranția asta nu m-am putut determina fiindcă nu depinde dela mine, voiu vedea dacă mă voiu întoarce la Viena pe la jumătatea lui Iuniu, așadar din cauza aceasta io dein partea mea nu le-am putut da cuvântul fraților noștri din Satulung ca să nu prevadă de Advocatu fiind provocați a-l prezenta.

De broșura Reuniunii am mai întrebat la Poșta de aici și după ce m-am întors de la Milano spun că n-a ajuns aici. În cartea din 24 Mărțișoru unde am salutat nuntitului Gramatecei, am pus un semn de întrebare (?) după vorbele sacramentale: apexes et plenitudo, sterge-l în legendo ca să nu se pară că mi-am ignorat salutațiunea, numa pentru l-am pusu că nu-mi venea în minte dacă se zice complementum o plenitudo minutine!

Me temu ca nu va pute face legiune D. Magh. Ca legionarii sunt subt Ruși pe la sate, reu ar fi cându ar fi adevăratu ce zicu gazetele că Românii nu se înțeleg între sine; cei ce nu se înțeleg în priclu, o sunt o immoranți, o ambitiosi, omini ticăloși. Înainte de moartea patriei devii să amuțiască toate patimele deserte și cum amuntiescu în răul muribundu, numai onoarea patriei mai are dreptul să domnească și aceasta unește nu desparte, nici nu produce certe ca ale Românilor din Constantinopole despre care vorbesc adesea Gazetele-de care nu se unesc nici atunci când văd înaintea ochilor pericolul cel mai de pre urmă, moartea națională, unii ca aceia o n-au deloc onore de patria, că dacă ar avca s-ar uni fiindcă amoarea din frică se unește, o deși au, e mai slabă decât amoarea intereselor, capriciilor, ambițiunei, gloriei, înțelepciunii seu a nebuniei private, și unii ca aceia tot sunt oameni foră de idei, foră de animă, fricoși, trădători, cu voie sau din măgărie, tot atât, ca urmarea la toată întâmplarea ste rusinea și pieirea patriei. Nu sciu până unde se întinde autoarea Organului D-Tale, ma ai face un lucru de mare folos,

cându ai pune în Gazetă cu câtă durere și supărare lege tot Românul despre certele Românilor din Constantinopole, și câtu de tare dorește fiecare ca acele să fie numai calomnii fabricate de mincinoși salarizați.

Ochii Europei s-au întors spre Principate și opiniunea publică le este faviravera ca nici odată, cu câtă bucurie am leșu mai deunăzi într-o corespondență din Triestu ca Molitva rusească acum nu face neci o impresiune în Romanii dein Principate, fiindcă „poporațiunea din Romania și Moldova se ține încă tare de propria Națiunalitate și sci distinge forte bine între Natiunalitate și Religiuene“ și într-alta corespondență din Atena de pe la 3 februarie eară zice că Romanii n-au nici o sompatie către Rusism „România dau despre aceasta un exemplu ne contrastaveru, cu câtu e mai multu amenințată România de a fi înghițită de colosul de nordu, cu atât sunt mai tari protestele părții occidentale în contra pierderii Naționalității etc. „Reunirea Românilor în împrejurările de acum aru strica mult că iar supără și pe amici și pe neamicii lor, al căror număr și nume este legiune, le ar da arma în mani ca să apere ca Români nu sunt încă culți ca să poată face Națiune și altele de aceste s-au costumbrat a aduce înainte cei culți ca să aibă titlu de a lua țara celor mai necultivați.

Mult stimatoriu
Simeone Bărnutiu mp

Arhiva Mureșenilor, dos. 9, doc. 1967, 2 file, orig. lb. română.

Viena 28 Aprilie 1854

Frate!

Eca restul istorioarei, care eram să ți-o împărtășesc, reu mi ar pare candu ar fi pre tarziu ca să se tipărească în Cartea Reuniunii. Precum ți-am spus în cartea de alaltă eu m-am temut că me va împiedica colera de mi va remane neterminată operetta ocașională, și asia am căutat a mai intardia o istorioară ce ți-o tramitu acum. Peste orecate dile ti voiu mai tramite ceva si despre scole.

Valeto

Bărnuțiu

Arhiva Mureșenilor, dos. 9, doc. 1983, 1 filă, orig. l. română.)

Vienna 11 iulie 1854

Frate!

În 5 iunie am făcut ultimul examen riguros, în 6 am disputat și fui promovat la gradul de doctor n.j. de o lună sunt aici, am căpătat o c(...) foarte rea, undeva, la pământ, mi s-a pus catar la piept de n-am putut să fac nimic până acum; acum m-am mutat într-o stanție bună; trimit progresului, vor urma și alte obiecte; nu ști omului ce să mai scrie acum că sunt ocupați toți ominișii cu politica, și nu legu bucuroși altu obiecte, iară eu din politică nu știu ce să scriu.

Me gândesc de ce să mă apuc, fiindcă nu știu ce să fac. Cu îndimnațiune am lesu în foia citetel care mi lu dai a doa ora, odată ti-am tramisu o carte prin Papiu ca să mă lauzi neci de căuțș n-ai crede catu-mi detragi cu titulatura asta-mi micesți stima înaintea amicilor și adaugu contemtu celor ce me urescu — Vedeți ca să nu-mi mai tramita Gazeta la Pavia.

Barnutiu m.p.

Arhiva Mureșenilor, dos. 9, doc. 1978, 2 file, orig. lb. română.

Vienna 6 Nov. 1854

Frate!

Mai adaunadi ți-am trimis doe epistole cu oarecare fragmente din Istoria Românilor ca să le tipărești în Cartea Reuniunii, mie mi s-au părut demne ca să le lega și să le relega tocma și aici știu de rostu pe Titus Livius; D-Tale vei face precum vei socoti.

Acum trimit notatiunile promise despre scole, tot spre acest scop; vei ierta că nu le-am putut scrie atât de neted cum s-ar fi cerut și fără corecturi, erez că tot se pot lega.

Am băgat din adensul câte unu cuvânt italianesc, ici cole p.e. s-au costumatu (subl. aut.) pro: s-au obicinuitu (ibid.), a(...)cama (ibid) la Nemți (ibid.) a broda, a înțepa, la Sălăgieni a cose cu ciurul (și bine nemeri), D-Ta interpretează-l cu un cuvânt românesc dacă cumva aveți acolo la Brașov. Acum deocamdată nu voi mai putea scrie până mai târziu.

Vaffeto

Bărnățiu

Arhiva Mureșenilor, dos. 9, doc. 1.582, 1 filă, orig. lb. română.

Vienna 28 nov. 1854

Frate!

Mai alaltăieri dui la D. Dr. Pamfiliu care mi arată o însemnare de in NevenIII-ten Jahrgang Nr. 44 unde era publicat cum că D.A. Torquatus Berlic a dat de un manuscript românesc în biblioteca Bodeliană din Oxford. Auzind io că D. Berlic se află aici în Viena eri l-am cercetat ca să mă acertezu de această descoperire; D. Berlic zice că a aflat în adevăr un manuscript in numita bibliotecă.

Manuscriptul cuprinde cele 4 Evanghelii, e scrisă în anul 1437 pe seama principelui Alexandru și a principesei din Moldova, de monahul Gavrilă, fiul lui Uric. D. Berlic zice că e scris foarte frumos, legat în piele roșie, n-are vreo prefatiune, ma la urmă se află cuvintele aceste (caractere slavone) <1437 Gabrieli Monahi fiii Urik qui descripti (subl. aut) hoc in diebus mei in Monasterio>(traducerea dată de autor) NB cuvintele sunt slăvești mi le-au dat D. Pamfiliu, cu D. Berlic nu le-am conferit și pe traducerea lor nu jur, ma tot cam așa le interpretează și D. Berlic, zice că nu poți descifra bine ce ar fi; zice că cuvântul sârbesc înseamnă „scrisi“ nu „traduși“. Manuscriptul este scris cu slove chirilice. Zice că a mai dat și un alt manuscript românesc, ma nu poate spune ce cuprins are, pentru că nu l-a interesat așa de tare ca Evangheliarul. Această noutate ți-o scriu nu ca să o publici în Gazetă, ma numai ca o problematică care ar merita investigată la fața locului. Dacă mă voi duce la Iassi, voi recomanda Principelui ca să trimită pe cineva spre a decopia și spre a cerceta și alte documente în acea bibliotecă Bodeliană unde zice D. Berlic că s-ar mai afla multe lucruri bune. Repet să nu publici încă nimic despre aceasta ca să nu se facă sfoară în țară până ce nu vom vedea dar de cumva s-ar putea face o treabă ca să se trimită cineva acolo în Oxford ca să ne scrie de acolo în ce stă lucru; ca atunci să se poată publica lucru cert și cu toate împrejurările.

Bărnuțiu

Arhiva Mureșenilor, dos. 9, dc. 1980, 1 filă, orig. lb. română.

Iassi în ziua de Paști 1856

Frate!

Trimit această lecțiune limbistică ca s-o publici în foia; am pus **Dacia** (subl. aut.) ca să se arate că nu vorbesc de limba românească cea din Italia și ca să nu fiu nevoit a pune: limba rom. din România, Moldova, Basarabia, Bucovina, Ardeal, Ungaria; tendința lecțiunii e numai literă. Lecțiunea aceasta am dezvoltat-o în școală în luna lui Ianuaru a.c. am cugetat că n-ar fi de prisos a o publica în foia. De altă dată cându voi

veni la studiul limbii în Logica am să fac o comparațiune între limba noastră cu dialectele din Lombardia care le cunoaștem; asta n-a făcut-o nimeni până acum, și ar fi lucru interesant.

Scrisi această lecțiune înainte de ce-mi veni în mână erudita disertatiune a D. Edgar Quinet, de aceea nu-l memorez; știi că (...) **acu tetigit** (subl. aut) mai cu seamă de cându s-a declarat în a doua disertațiune că **pas un mot slave dans liturgie?** (ibid.) cu asta am astupat gurile Advocaților rusești, tătarești etc. Închinațiune de sănătate Domnului Barițiu.

Aici s-au aflat un document românesc tradus subtu Ștefanu Marele de pe un originale latinesc, care l-ar fi scris Huru, Cancellariul lui Dragoș Vodă; limba e curioasă, e mai întortocheată decât cea din alte cărți cunoscute până acum, se pare că n-a știut bine românește traducătoriul. Suma acestui document este că Romanii din Moldova n-au trecut peste Dunăre când au trecut Aurelian, ci s-au adunat la Iassi și au decretat să rămână pe loc, s-a organizat **republica** (ibid.) după vechea datină, au împărțit țara în trei județe și în trei provincii militare. Documentele se tipăresc acum, le veți căpăta îndată, căci va ieși de sub tipar, este însă dispută între învățați dacă este genuin sau numai conflictu. Vom vedea.

Bărnățiu

Arhiva Mureșenilor, dos. 9, doc. 1981, 2 file, orig. lb. română.

THE CORRESPONDENCE OF SIMION BĂRNUȚIU IN „MUREȘENI“ ARCHIVE IN BRASOV

Summary

There are six letters in „Mureșeni“ Archive sent by Simion Bărnățiu to Iacob Mureșianu, the editorialist of the newspapers „Gazeta Transilvaniei“ and „Foaie pentru minte, inimă și literatură“.

These letters have been sent between 1854—1856 from: Pavia, Vienne and Jassy.

Although the correspondence has a private character, the matters debated are very important for knowing this period, especially the time around the unification of the two countries: Moldavia and Wallachia.